

BÖLGESEL KALKINMADA MUHASEBE VE MUHASEBECİLERİN ROLÜ***

Doç. Dr. Ganite KURT*

Yrd. Doç. Dr. Hilmi Erdoğan YAYLA**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı son yıllarda Dünya’da ve Türkiye’de ivme kazanmış olan bölgesel kalkınma planlarında muhasebenin ve muhasebecilerin önemini açığa kavuşturmak ve bölgesel kalkınmada muhasebe meslek örgütlerinin potansiyel rollerini tartışmaktır. Bu çalışmaya göre, muhasebe örgütlerinin bölgesel kalkınmaya temel katkıları beşeri sermaye’nin geliştirilmesi, sosyal ve çevresel raporlama hakkında farkındalık yaratılması, girişimciliğin yaygınlaştırılması, mesleki paydaşların sorunlarının çözülmesi ve bölgeselleşmede sermaye yapısının uluslararasılaşması konularında olabilir. Muhasebenin kendisi ise işletmeler için ürettiği geleneksel faydalar olan kaliteli finansal bilgilerin meydana getirilmesi, kurumsal yönetimin oluşturulması ve sosyal-çevresel sonuçların raporlanması ile bölgesel kalkınmaya katkılar sağlayabilir. Diğer taraftan, bölgesel kalkınma süreci ile muhasebe paydaşlarının “bölgesel muhasebe” tartışmalarına girmesi uygun görülmemekte, Türkiye’de yürütülmekte olan mevcut ulusal muhasebe sistemi ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının takip edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Muhasebe, Muhasebeciler.

1.Giriş

Ekonomik yapılar değerlendirilirken –sonsuz sayıda bileşen arasından en önemli parametrelerin başında gelen kalkınma, ekonomik gelişmişlik seviyeleri ne olursa olsun tüm beşeri birimlerin en belirgin temel amaçlarından biridir (Işık,2009:853). Bir taraftan küreselleşen ekonominin getirdiği olumsuzluklarla birlikte, geleneksel yukarıdan aşağıya kalkınma politikalarının başarısızlığının ortaya çıkması, devam eden kalkınma yaklaşımlarının sorgulanmasına neden olmuş (Çetin, 2007:153), diğer

* Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi, ganitekurt@gmail.com

** Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, h_yayla@hotmail.com

*** Bu makale, ASMMMO tarafından 03-07 Mart 2010 tarihinde yapılan VII MUVMS. Muhasebe Uygulamalar ve Vergi Mevzuat Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

tarafından, doğal ve toplumsal kaynakların dünya üzerinde dağılımı, mutlak anlamda eşitlik arz etmediğinden, gelişmenin de dengeli bir süreçten geçmediği gerekçesiyle (Arslan, 2005:276; Dinçer vd.,2003:8) sosyal ve ekonomik gelişmeler kalkınma anlayışını makro ölçekten mikro ölçüğe indirirken, kent ve bölgeler yeni kalkınma anlayışının sürükleyici unsurları durumuna gelmiştir. Böylece, bölgesel gelişme konusu artan ölçüde önemli gündem maddeleri arasında yer almaya başlamıştır (Dinçer ve Özaslan, 2004:1). 1950'lerden sonra başlayan bu yeni süreçte, bölgesel dengesizliklerin ulusal ekonomik kalkınmanın ve endüstrileşme olgusunun temel nedeni olduğu varsayımı başlamış ve bölgesel dengesizliklerin ortadan kaldırılması ile sosyal ve ekonomik kaynaklardan en yüksek faydanın sağlanması kalkınma planlarının temel amaçları haline gelmiştir (Barrios ve Strobl,2009:575). Bununla birlikte, katılımcı toplum ve ekonominin hayata geçirilmesi için hayati önem taşıyan dayanışma, çeşitlilik, hakkaniyet ve öz-yönetim değerleri (Albert, 2008:17) kalkınma amacına ulaşmadaki temel ilke, mevcut kaynak ve imkanların en rasyonel ve verimli şekilde kullanılmasını sağlayacak şekilde ele alınmıştır.

Güncel anlamda, kalkınma girişimlerinde kamu yönetimi dışında bulunan güçlerin katkısını da almak önemli hale gelmiş, sosyal ve ekonomik kalkınmada yerel toplulukların ve sivil toplum kuruluşlarının kalkınmaya katkı sağlayacak faaliyetler geliştirmesinde teşvik edici kamusal yaklaşımlar sergilenmeye başlanmıştır. Bütün dünyada kamu yönetimi alanında büyük bir reform süreci yaşandığı bu günlerde (Rogers, 2006) kurumsal bölge yapılanmaları olan Bölgesel Kalkınma Ajansları küresel rekabetin ve kalkınma girişimlerinin önemli bir aktörü konumuna gelmektedir. Son dönemlerde, dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de yerel kalkınma girişimleri ivme kazanmıştır (DPT, 2006:47). Merkez örgüt yapısına sahip olan Türkiye'de, merkezde yoğunlaşan ekonomik ve sosyal faaliyetler, bölgelerarası gelişme farklılıklarını ortaya çıkarmış, dengesizlikler yaşanmasına neden olmuş, bölgelerin ekonomik etkinliklerini, nüfus dağılımını, kentlerin, çevrenin ve doğal yapının bütünlüğünü bozmuş, kalkınmanın ekonomik ve sosyal maliyetlerini yükseltmiştir (Arslan,2005:276). Genel anlamda, "bölgelerarası farklılık" olarak ifade edilebilecek bu tespit, bütünlük arz eden bir ulusal coğrafya içerisinde bazı bölgelerin diğerlerine göre iktisadi, sosyal ve kültürel yönden daha fazla gelişmesi ve faktörlerin coğrafi farklı şekilde yoğunlaşması şeklinde açıklanmaktadır (Davies ve Hallet, 2002; Dinçer vd., 2003). Ülkeler arasında gelişmiş, gelişmekte olan ve azgelişmiş gibi tanımlamalarla nitelenen gelişmişlik farklılıkları, ülkelerin farklı yörelerinde de ortaya

çıkılmaktadır. Türkiye'nin son dönem kalkınma planlarında; bölgesel gelişme politikalarının uygulanmasında; sürdürülebilirlik, bölgelerarası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık ilkelerinin esas alınacağı önemle belirtilmiştir (Dinçer ve Özasan, 2004:1). Türkiye'de yerel ve bölgesel kalkınmada kamu, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini geliştirmek, kaynakların etkin kullanımını sağlamak, yerel dinamikleri ve içsel potansiyeli harekete geçirerek bölgesel gelişmeye yeni bir ivme kazandırmak üzere, Düzey 2 bölgeleri esas alınarak Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında hazırlanan Kanun 2006 yılında yürürlüğe girmiştir (DPT, 2006:47).

Bu çalışmanın amacı bölgesel kalkınmanın sağlanmasında muhasebe'nin ve muhasebecilerin (geniş anlamda muhasebe meslek örgütlerinin) doğrudan ve dolaylı katkılarının neler olabileceğini tespit etmek ve kalkınmada edinecekleri potansiyel rolleri tartışmaktır. Muhasebe ve kalkınma ilişkisi son yıllarda bilimsel literatürü meşgul etmesine rağmen (Civelek ve Durukan, 2001; Mutlu,2007) henüz muhasebenin ve muhasebecilerin bölgesel kalkınmadaki etkinliğine yeterince çalışma ele alınmamıştır (Hewings, 1983). Birkaç temel nedenden dolayı bölgesel kalkınmada muhasebenin ve muhasebecilerin rolünün tartışılması önemlidir. Birinci olarak, en temel anlamda, sosyal ve ekonomik kurumların ve faaliyetlerin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve denetlemelerinde muhasebeyi ve muhasebecileri konumlandırmadan ilgili süreçlerin arzulan amaçlara ulaşması mümkün değildir. Kalkınma politikalarının başarılı olması aynı zamanda, piyasa mekanizması içinde dağıtılan kaynakların, daha adil bir biçimde paylaşımına da bağlıdır ki muhasebe ve muhasebe meslek mensuplarına muhasebe bilgisi ve tekniği aracılığıyla bu sürecin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve denetlenmesi konusunda önemli bir rol düştüğü gerçektir. İkinci olarak, Türkiye genelinde en iyi ve yaygın örgütlenmiş meslek örgütlerinden biri olarak Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) sadece ekonomik olarak değil aynı zamanda sosyal olarak ta bölgesel kalkınma sürecinin en etkili olabilecek aktörlerinden birisidir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler bölgesel kalkınmaya perspektif oluşturacak, performans değerlendirmesine izin verecek, kalkınmışlık parametrelerine alt yapı sağlayacak ekonomik verilerin elde edilmesini sağlayacak faaliyetlerin (işletmelerin kuruluşu, kayıt edilmesi ve faaliyet sonuçlarının ortaya koyulması) yürütülmesinin yanında meslek örgütlerinin tüzel kişiliği aracılığıyla sosyal kalkınmaya yönelik projeler de geliştirebilirler.

Son olarak, bilindiği üzere, serbest muhasebeciler kalkınma planlarının itici gücü olan “girişimcilğin” teşvik edilmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli bir referans grubudur. Muhasebecilerin, ekonominin kalbi olarak nitelendirilebilecek KOBİ'lere olan yakınlıkları ve girişim fikri olan gerçek ve tüzel kişilerin ilk olarak onların kapılarını çaldığı gerçeği, muhasebecileri bölgesel kalkınmanın diğer aktörler ile birlikte, bölgesel rekabet gücünün artmasının temel organizasyonlarından birisi olma sorumluluğuna itmektedir.

Şüphesiz ki muhasebecilerin kalkınmadaki rollerini bir makale konusu yaparak tamamen aydınlatmak mümkün değildir. Biz burada genel bir bölgesel ve sürdürülebilir kalkınma portresi çizerek, özellikle ülkemizdeki muhasebe meslek örgütlerinin bölgesel kalkınmanın başarılı olması için edineceği rollere yönelik temel bir bakış açısı ortaya koymaya çalışacağız. Bu çalışmanın amacının gerçekleştirilmesi için muhasebenin ve muhasebecilerin kalkınmadaki rolünü irdelemek üzere bundan sonraki bölümde bölgesel kalkınma kavramı açıklanmaya çalışılmış, temel kalkınma terimleri tanımlanmış ve Türkiye ile dünyadaki kalkınma akımları tartışılmıştır. Üçüncü bölümde bölgesel kalkınmanın güncel felsefesine paralel olarak muhasebenin, bireysel anlamda muhasebecilerin ve muhasebe meslek örgütlerinin bölgesel kalkınmada edinebilecekleri roller detaylı olarak ele alınacaktır. Üçüncü bölüm, muhasebe örgütlerinin ve muhasebecilerin beşeri sermayenin geliştirilmesindeki konumlarını, sürdürülebilir bir ekonomin sağlanması için teknik ve sosyal olarak ne gibi tedbirler alabileceklerini, bölgesel kalkınma perspektifi ile yeniden yapılanma potansiyellerini, bu yeni süreçte Küçük ve Orta Boy İşletmelere (KOBİ) olan katkılarını, bölgesel kalkınma ivmesinin problemlerin çözümünde hangi fırsatları sağlayabileceğini ve bölgesel kalkınma planlamalarının muhasebeciler açısından potansiyel istihdam olanaklarını tartışmaktadır. Çalışma sonuç ve öneriler bölümüyle son bulmaktadır.

2. Bölgesel Kalkınma: Tanım, Kapsam ve Gelişim

Kalkınmanın özünde bulunan temel güdü insanoğlunun daha mutlu ve yüksek refah seviyesinde yaşamasını mümkün kılmaktır. İnsanın ilişkili olmadığı herhangi bir coğrafi birimde kalkınmanın düşünülmesi ve planlanması mümkün değildir. Sinemillioğlu (2009:249) Todaro'dan (1994) yaptığı alıntı ile kalkınmanın özünü üç temel olgu ile açıklamaktadır: Bunlar, insan yaşamının sürdürülebilirliği, insanın kendine saygı duyması ve bunun sürekliliği, üçüncü olarak ise, seçebilme şansına sahip olma olarak tanımladığı özgürlük. Genel olarak ekonomik büyüme ve kalkınma

kavramları ise birbirine bağlı ancak farklı özellik ve tanımlamalara sahiptir. Büyüme makro ekonomik göstergelerde meydana gelen rakamsal genişlemeyi ifade ederken, kalkınma ekonomide gerçekleşen bir yapı değişimini ifade etmektedir (Işık, 2009:853). Bununla birlikte, büyüme'den farklı olarak, kalkınma sadece ekonomi ile ilişkili olmayıp aynı zamanda sosyal, çevresel ve kültürel içeriğe de sahiptir.

Kalkınma planlarında bölgeselleşmenin başlaması farklılıklara, eşitsizliklere ve dengesizliklere dayanan beşeri ve ekonomik coğrafyaların ortaya çıkması ile ilgilidir. Bölgelerarası gelişmişlik farklılıkları, sanıldığı gibi sadece az gelişmiş ülkelerin sorunu değildir ve şiddeti değişse de hemen her ülkenin yapısında görülmektedir (Örnek olarak İran için Afrakhteh, 2006; Avustralya için Woodhouse, 2006; Fas için Haas, 2006; Fransa için Rogers, 2006 görülebilir). Çoğu ülke dengeli bir kalkınmayı sağlayamamış ve doğal bir merkez etrafında yoğunlaşan ekonomik ve sosyal faaliyetlerin ortaya çıkardığı sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmıştır (Arslan, 2005:276; Tutar ve Demiral, 2007:65).

Sanayileşme süreci ile birlikte, Avrupa ülkelerinin hızlı büyüme sürecine girmeleri, bölgeler arası farklılıkları arttırmış, ikinci dünya savaşının yıkıcı etkileri ve teknolojik gelişmeler sonucu bölgelerarası farklılıklar daha da belirginleşmiştir (Oksay ve Kubar, 2007:204). 1960'lı yıllarda standartlaşmış teşvik sisteminin esas alındığı devlet destekli Keynesyen bölgesel politikaların, dünyada bir çok az gelişmiş bölgede istihdam ve geliri arttırmaya yardımcı olsa da, gelişmiş bölgelere kıyasla verimliliği arttırmakta etkili olmadığı görülmüştür (Tutar ve Demiral, 2007:66). 1970'li yıllardan sonra artan küreselleşme eğilimleri, ekonomik kalkınmanın ve bölgesel gelişmenin itici gücü olarak yerel dinamiklerin önemini arttırmış ve yerel kalkınma yaklaşımları kalkınma anlayışında merkezi bir öneme sahip olmuştur (Dinçer ve Özaslan, 2004:9). Bu yeni ortamda ülkelerden ziyade bölgeler önem kazanarak küresel rekabetin temel unsuru haline gelmeye başlamışlar ve bölgelerin uluslararası alanda giderek önem kazanmasıyla yatırım çekme, tanıtım faaliyetlerini yürütme, bölgedeki aktörler arası işbirliği ve eşgüdümü sağlama gibi faaliyetleri üstlenen Bölgesel Kalkınma Ajansları da özellikle 1990'lardan sonra yaygınlaşmıştır (Özer, 2007/2008:390). Dinçer vd. (2003:7) kalkınma düşüncesindeki değişimin güncel anlamda geldiği noktada çok boyutlu bir amaç taşıdığını ifade etmektedirler. Fert başına geliri artırmanın kalkınma amaçlarından sadece birisi olduğunu ifade eden Dinçer vd. (2003), sürdürülebilir gelişmenin önemli bir boyutu olan yaşam kalitesini yükseltmek; daha iyi

sağlık hizmetleri ve eğitim olanakları, kamu yaşamına daha fazla katılım ve temiz bir çevre gibi daha farklı amaçları içerdiğini vurgulamışlardır. Bunun yanında ülkelerin sürdürülebilir gelişme anlayışı doğrultusunda daha iyi sonuçlar alması, birbiriyle uyumlu, bütünleşmiş politika setlerini gerekli kılmakta ve bu süreçte geniş toplumsal katılım, toplumsal motivasyon ve kurumsal ortamlar son derece önem taşımaktadır. Kuramsal yaklaşımlar, dünya ekonomisinde son 25-30 yılda gerçekleşen değişimleri, temelde, fordizmden, post-fordizme geçiş ve adem-i merkezileşme süreci olarak nitelenmektedir (Taş,2008:8). Post-fordizm kuramı içe dönük sanayileşme modelinin yerine ihracata yönelik, esnek üretim teknolojilerinin ağırlıklı olduğu ve yerel girişimcileri ön plana çıkaran sanayileşme modelinin baskın olduğu görüşüne dayanmaktadır.

Daha öncede belirtilmiş olduğu gibi merkezi yönetimlerin misyon edindiği ve yukarıdan-aşağıya etkili olduğu kalkınma yaklaşımları yerini yerel, bölgesel ve küresel paydaşlarla etkileşim ve yönetim halinde olan kalkınma modeline bırakmaktadır. Özellikle yeni bölgesel gelişme paradigması çerçevesinde, bölgesel gelişmenin sağlanması için tasarlanmış bir araç olarak değerlendirilebilecek Kalkınma Ajansları, bölgesel kalkınma uygulamalarına ilişkin kararların ve politikaların katılımcı bir yapı içerisinde bölgede yaşayanlar (özellikle kilit aktör ve paydaşlar) tarafından alındığı ve uygulandığı yerinden yönetim ve bölgesel strateji tasarım kurumlarıdır (DPT, 2008:18). Etkin bir şekilde faaliyet gösteren Bölgesel Kalkınma Ajanslarının kalkınmaya sağlayacakları katkıları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Uğuş, 2006):

- *Bölgelerde endüstriyel ağların gelişmesini sağlayacaklardır,*
- *Endüstri demetlerinin üniversitelerle işbirliği içinde çalışmasını sağlayarak, iş yaşamından kopuk faaliyet gösteren üniversiteleri endüstriyel faaliyetlerin içine çekeceklerdir,*
- *Yoğun araştırmalar ve fizibilite çalışmalarıyla bölgelerin gerçek potansiyellerini tespit edecekler ve bölgeye en uygun endüstri kolunun gelişmesini teşvik edeceklerdir,*
- *Bölgelerdeki KOBİ'lere piyasa hakkında bilgi sunabilecekler, böylelikle gelişmekte olan ülkelerin ortak sorunlarından olan 'sınırlı bilgi' problemini ortadan kaldıracaklardır,*
- *Bölgelerindeki ekonomiyi geliştirmelerinin, KOBİ'lere destekte bulunarak büyümelerini teşvik etmelerinin ve yabancı sermaye çekmelerinin sonucu olarak bölgede işsizlik seviyesini azaltacaklardır,*

- *Sosyal gelişmeye yönelik uygulamalarıyla bölge ekonomisinin gelişmesinden ziyade 'kalkınmasını' sağlayacaklardır.*

Kalkınma ajanslarının faaliyetleri ve performansları, bölgesel stratejik planlara, paydaşlar arasındaki güç ilişkilerine, ajans çalışanlarının vizyonlarına ve liderlik özelliklerine göre farklılıklar gösterecektir (Sotara, 2009). Bununla birlikte, kalkınma ajansları yapı olarak birbirlerinden farklı niteliklere sahip olsalar da benzer amaçların, ilkelerin ve standartların sağlanması ve özellikle dengersizliklerin giderilmesi için ortak projeler hazırlamak ve yerel programlar geliştirmek için şebekeler (network) halinde birleşme sürecine girmişlerdir (EURADA, buna iyi bir örnek olarak gösterilebilir, www.eurada.org). Türkiye'de de kalkınma ajanslarının ilke ve standartları Devlet Planlama Teşkilatının koordinasyonunda belirlenmiştir.

Adaylık aşamasında olduğumuz Avrupa Birliği'nde (AB) de bölgesel dengelerin sağlanması konusu önem taşımaktadır (Keleş [1998] ve Mengi'ye [1998] bakınız). Bilindiği üzere AB, özellikle gelir dağılımı ve istihdam açısından ülkeler ve bölgeler arasındaki farklılıkların azaltılmasına büyük önem vermekte (DPT, 2005:5) ve birlik üyesi ülkelerdeki bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermek, mekansal ve sosyal uyumu sağlamak için bu amaç doğrultusunda bütçesinin üçte birini oluşturan fonlar (Yapısal Fonlar ve Uyum Fonu) yoluyla geniş finansal olanaklar sağlamaktadır (Dinçer vd., 2003:3; DPT,2005:5). Bunun yanında, EURADA (Bölgesel Kalkınma Ajansları Birliği - The Association of Regional Development Agencies), EBN (Avrupa İş ve Yenilik Merkezi Ağı - European Business & Innovation Centre Network) ve MEDA (Avrupa Akdeniz İşbirliği Programı - Euro-Mediterranean Partnership) gibi bölgesel kalkınma odaklı kuruluşlarla Avrupa coğrafyası çerçevesinde sosyo-ekonomik ve kültürel yakınlaşmayı gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, bölgesel kalkınmaya son derece önem veren AB bünyesinde, ekonomik birliğin güçlendirilmesi, dengeli bir kalkınma için farklılıkların azaltılması ve daha az gözetilen geri kalmış bölgelerin kalkındırılması amaçlanmıştır (Pınar ve Arıkan, 2003:95).

AB'ye katılım sürecinde önemli bir aşamaya geldiğimiz şu günlerde, gerek AB'ye üye ülkeler ve Türkiye arasında, gerekse Türkiye'nin kendi içerisinde bölgeler arasında ciddi ölçüde ekonomik ve sosyal gelişmişlik farklılıkları ve kalkınma sorunları bulunmaktadır. Özellikle Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri gelişmişlik indeksleri ele alındığı takdirde önemli kalkınma sorunları ile karşı karşıyadırlar. Bu ve benzeri bölgelerin içinde sosyal ve ekonomik kaynakların dağılımında

ve kullanımında ortaya çıkan kutuplaşmaların üstesinden gelebilmek için Türkiye, 40 yıldır uygulamakta olduğu teşvik sistemine dayalı bölgesel gelişme politikalarını terk ederek, yeni bir uygulamaya geçmektedir (Dede, 2009:2). Türkiye’de kalkınma planları, 1960’lı yıllarda planlı dönemle birlikte başlamış ve bölgeler arasındaki farklılıkları gidermek amacıyla kalkınmada öncelikli yöreler ve teşvik uygulamalarını içeren beş yıllık kalkınma planları şeklinde uygulanmıştır (Oksay ve Kubar, 2007:204). Her ne kadar Türkiye’de bugüne kadar ulusal kalkınma programları öngörülmüş olsa da bölgesel kalkınma modelleri çok yabancı değildir. Daha önce spesifik ihtiyaçlara yönelik olarak Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı (DOKAP) ve Doğu Anadolu Projesi (DAP) gibi bölgesel kalkınma programları yürütülmüştür. Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) ulusal gelişmeye ilişkin olarak “*bölgesel gelişme*” kavramı önemli bir yere sahiptir. Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB’ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye vizyonu için gelişme eksenlerinden bir tanesi de bölgesel gelişmenin sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, bölgesel gelişimin sağlanmasına yönelik olarak bölgesel gelişme politikasının merkezi düzeyde etkinleştirilmesi, yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması, kırsal kesimde kalkınmanın sağlanması olarak dört adet eksen belirlenmiştir (DPT,2006:4). Ulusal düzeyde bölgesel gelişme stratejisinin öncelik alanları olarak; insan kaynaklarının güçlendirilmesi ve özellikle kendi hesabına çalışma potansiyellerinin artırılması, mevcut ve yeni kurulacak KOBİ’lerin desteklenmesi ve şebeke tarzı etkileşim örgütlenmeleri biçiminde işbirliği-ortaklık potansiyellerinin yükseltilecek, kolektif düzeyde rekabet etme güçlerinin artırılması, yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarının desteklenmesi, kırsal alanda ekonomik faaliyet çeşitliliğinin sağlanması, yerel katılımı artıracak ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek yeni yerel yönetim modelleri ile kurumsal yapının güçlendirilmesi olarak belirlemiştir (DPT, 2005:8).

Tutar ve Demiral’ın (2007) “Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri” olarak nitelendirdikleri kalkınma ajanslarının Türkiye’de ulusal düzeyde koordinasyonundan Devlet Planlama teşkilatı sorumludur. 25.01.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında 5449 sayılı kanun ile

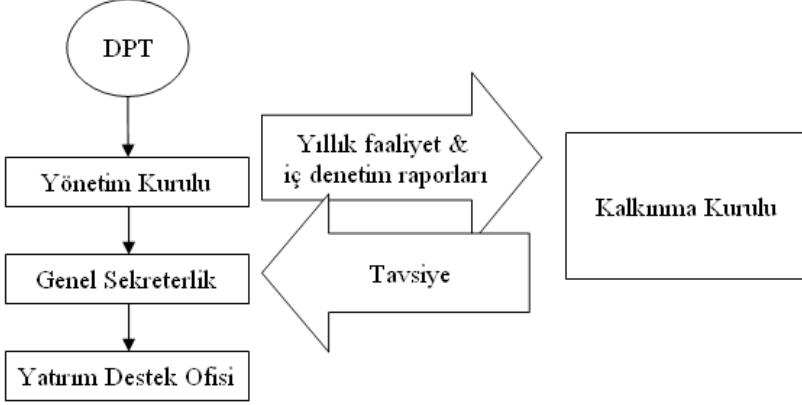
İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırmasına göre 26 adet kalkınma ajansı oluşturulmuştur.

Harita-1: Türkiye’de Kalkınma Ajansları <http://www.dpt.gov.tr/bgyu/kalkinmaajans/image001.jpg> (erişim:20/02/2010)

Kalkınma ajanslarının amacı 5449 sayılı kanunun birinci maddesinde “*kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma plânı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak*” olarak belirlenmiştir. İlgili kanunun 5. maddesinde de ajansı görev ve yetkileri arasında -kısaca- yerel yönetimlerin plânlama çalışmalarına teknik destek sağlamak, bölge plân ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak, bölge plân ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak, bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plân ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak, bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek, bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak, bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili

mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek olarak belirlenmiştir. Kalkınma ajanslarının teşkilâtı yapısı ise Kalkınma kurulu (danışma organı), Yönetim kurulu (karar organı), Genel sekreterlik (icra organı) ve Yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır. Aşağıdaki şekilde kalkınma ajansları organlarının çalışma şekli yansıtılmaya çalışılmıştır.

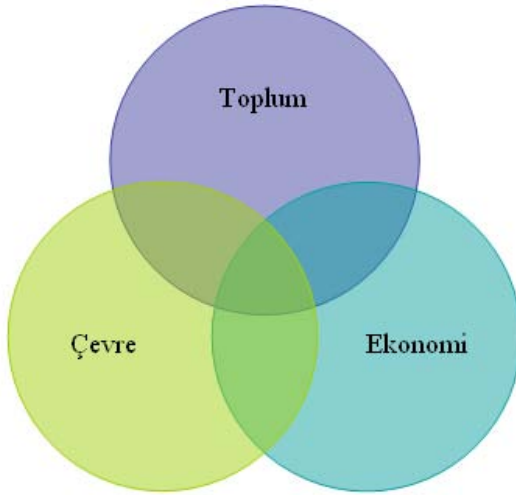

Şekil-I: Kalkınma Ajansı Organları

Bölgesel kalkınma planlarının ülkemizde ve dünyada en anahtar içeriklerinden bir tanesi de sürdürülebilirliktir. Sosyal ve çevresel duyarlılık uluslararası protokoller ve kamusal gönüllülük esasına bağlı olarak Türkiye’de de olmak üzere kalkınma politikaları ve stratejilerinin önemli unsurlarından bir tanesini oluşturmaktadır (Örnek olarak UNFCCC verilebilir - United Nations Framework Convention on Climate Change - www.unfccc.int). Sürdürülebilir kalkınmanın içeriği üzerine açık bir tanım yapılamadığı gibi, söz konusu kavram politikaları belirleyen grupların geliştirmeyi arzuladıkları stratejilere göre değişkenlik arz etmektedir (Counsell ve Houghton, 2006:921). Ancak, bütün tanımların temelinde “kaynakların bugünkü ihtiyaçlara yetmesini sağlarken, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme imkanını ellerinden almamak” düşüncesi yatmaktadır (Mutlu,2007:182). Bunun yanında, ekolojik bir kavram olarak sürdürülebilirlik, ekonomik büyüme ve insan iyiliğinin (well-being), bütün sistemleri temeli olan doğal kaynaklara bağlı olduğunu kabul eder (Sinemillioğlu,2009:252). Sürdürülebilir kalkınma, mevcut büyümenin sürdürülemezliği, bugünün ihtiyaçlarını karşılayarak, tüm insanların asgari bir refah seviyesine kavuşturulması ve yoksulluğun yok edilmesi; gelecek kuşakların da yaşam ve refahını güvence altına almaya çalışmak ve bu çalışmalar sırasında çevre üzerindeki baskının, uygarlığı tehdit etmeyecek

bir seviyede tutmak şeklinde üç temel üzerine kuruludur (Başkaya, 1994; Mutlu, 2007:182). Counsell ve Haughton'a (2006:922) göre (Birleşik Krallık tabanlı bir tanım olarak) sürdürülebilir kalkınmanın aynı anda sağlamayı hedeflediği dört amacı olmalıdır. Bunlar;

- Herkesin ihtiyacını karşılayan sosyal ilerleme,
- Etkin olarak çevrenin korunması,
- Doğal kaynaklarının sağ duyulu kullanımı,
- Yüksek ve istikrarlı ekonomik büyüme seviyesidir.

Şekil-II: Sürdürülebilir Kalkınmanın Küresel Bileşenleri

3. Bölgesel Kalkınmada Muhasebe'nin ve Muhasebecilerin Rolü

3.1. Bölgesel Kalkınmada Muhasebe'nin Rolü

Tuy vd.'nin (<http://www.ilo.org/public/turkish/region/eurpro/ankara/publ/ilokamu.pdf>) değişen işgücü piyasasında kamu istihdam hizmeti adlı raporlarında, ekonominin yönünün artık çok uluslu şirketler tarafından belirlendiği ve çok uluslu şirketler ile, küçük şirketler arasındaki ilişki ulusal ve uluslar arası ortaklıklar biçimini aldığı ve bu nedenle profesyonel liderliğe, iyi belirlenmiş hedeflere ve finans piyasaları ile iyi ilişkilere sahip oldukları sürece belirli alanlarda uzmanlaşmış küçük şirketlerin yükselebileceği bir ortam bulunduğunun altı çizilmektedir. Bu tespit hem muhasebenin günümüzde işletmecilikte konumlandırılması hem de bölgesel kalkınmada muhasebenin rolünün netleştirilmesi açısından son derece kritiktir. Artık ne ulusal nede bölgesel anlamda yalın ve yerli bir muhasebeden bahsetmek

mümkündür. Muhasebe, artık işletmelerin uluslararası mal ve sermaye piyasalarının yönelimlerine göre şekillenmekte ve yerli işletmelerin uluslararası işletmelerle olan ilişkilerini düzenleyecek içeriğe sahip olmaktadır. Bu nedenle, bölgesel kalkınma ivmesi ile başlayan, istatistiki verilere göre Türkiye'nin kalkınma bölgelerine ayrılması süreci, bu bölgeler özelinde yeni muhasebe uygulamaları arayışlarını tartışmaya açmak için gerekli değildir. Ulusal ölçekte yürütülmeye devam edilecek olan Tek Düzen Muhasebe Sistemi ve Türkiye Muhasebe Standartlarının bölgeler özelinde kullanılmaya devam etmesi DPT ve ilgili kuruluşlar tarafından performans değerlendirmesine ve bölgelerarası karşılaştırma yapılmasına izin verecek, bu yolla ulusal ve uluslararası düzeyde planlamalarının rasyonelleşmesini olanaklı kılacaktır. Bununla birlikte ihracat ve uluslararası yatırımların bölgesel kalkınmada her geçen gün artan önemi muhasebecilerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (UFRS) ve KOBİ Standartlarına daha fazla yönelmelerini ve UFRS'nin uygulamasında uzmanlaşmalarını zorunlu kılacaktır.

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunda bölgesel kalkınma ajanslarının görevlerinden bir kısmı (madde-5), yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek olarak belirlenmiştir. Ajansların teknik desteğinin yanında, bölgesel kalkınmanın önemli ve itici araçlarından biri olan küçük ve orta ölçekli işletmelerle, yeni girişimcilerin desteklenmesi ve desteklenen bu birimleri başarıya ulaşmasında önemli unsurlarından birisi de kuşkusuz muhasebe bilgilerinin kullanılmasıdır. Bu açıdan, bölgesel kalkınmada muhasebeye düşen rol, genel muhasebe perspektifiyle, kaliteli finansal bilgilerin üretilmesi, kurumsal yönetimin oluşturulması, sosyal sorumluluk muhasebesinin öne çıkarılması olarak değerlendirilebilir.

Bilindiği üzere muhasebe ve raporlama sisteminde değerlendirme sorunları, muhasebe kayıtları dışında bırakılan işlem ve faaliyetler, yaratıcı muhasebe uygulamaları şirketlerin bilançolarının bozulmasına dolayısıyla kaliteli bilgi üretilmesine engel teşkil etmektedir (Coşkun,2008,108). Ayrıca Türkiye'de KOBİ'ler vergiye dayalı finansal rapor hazırladıkları için finansal tabloları finansal pozisyonlarının göstermekten uzaktır. KOBİ standartları ise bilgi temelli rapor ürettikleri için bölgesel ve ulusal bazda işletmelerin performanslarının ölçümünde iyi bir parametre olacaktır (Kurt ve Öztürk, 2008:50). KOBİ'ler için uluslararası kabul görmüş etkin

bir finansal raporlama sistemi, finansal performanslarını ölçmede olduğu kadar, dış kaynak temininde önemli bir rekabet avantajı sağlayarak borçlanma maliyetlerinin düşürülmesine de katkı sağlayacaktır. KOBİ'lerin bölgesel ve uluslararası piyasalara ve gelecekte borsaya açılması, şeffaf, karşılaştırılabilir kaliteli finansal bilgilere sahip olması ile mümkün olacaktır. Bu da uluslararası muhasebe standartlarına uyum ile sağlanacaktır.

Girişimcilik başarısızlıklarının en önemli nedenlerinden birisinin kötü yönetim olduğu görüşü kurumsal yönetimin öne çıkmasına neden olmuş ve bilimsel literatürdeki bir takım çalışma kurumsal yönetimin işletme başarıları üzerindeki olumlu etkisini ispatlamıştır (Aaboen vd., 2006 ve Hoskisson vd., 2004 görülebilir). Bu nedenle KOBİ'lerinde geleneksel işletme yönetiminden kurumsal işletme yönetimine geçmesi ve kurumsal yönetim anlayışının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Genel olarak kurumsal yönetim, eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde işletme faaliyetlerinin etkinliğinin ve verimliliğinin artırılmasına, işletme ile ilgili tüm menfaat sahipleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine ve menfaat sahiplerinin haklarının korunmasına, işletmenin finansal tablolarının şeffaflığının ve güvenilirliğini sağlanmasına yönelik bir anlayış olarak tanımlanabilir. Finansal tabloların güvenilirliğini sağlamada son derece önemli olan şeffaflık ilkesi uluslararası standartlarda kurumsal raporlama ve bağımsız dış denetim ile mümkündür. Dolayısıyla KOBİ'lerde kurumsal yönetim anlayışının oluşturulması için muhasebe uygulamalarında, standartlara uyum, etkin bir iç kontrol sisteminin kurulması ve denetim mekanizmasının etkin kullanımı ile sağlanacaktır.

Kurumsal yönetimin Türkiye'deki kuramsal üst yapısını sağlayan kurumlardan olan Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kurumsal yönetim ilkelerini dört bölüm altında toplamıştır (SPK, 2005). İlk bölümde, pay sahiplerinin bilgi alma ve inceleme hakkına, genel kurula katılım ve oy verme hakkına, kar payı alma hakkına ve azınlık haklarına ayrıntılı olarak yer verilmektedir. İkinci bölümde, kamunun aydınlatılması ve şeffaflık kavramları ile ilgili prensipler yer almaktadır. Üçüncü bölüm, menfaat sahipleri ile ilgilidir. Bu bölümde şirket ile menfaat sahipleri arasındaki ilişkilerin düzenlenmesine yönelik prensipler yer almaktadır. Ayrıca çevreye, tüketiciye, kamu sağlığına ilişkin düzenlemeler ile etik kurallara uyulması ve bu konulardaki politikaların kamuya açıklanması hususu ile ilgili sosyal sorumluluk ilkesi yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise, yönetim kurulunun fonksiyonu, görev ve sorumlulukları, faaliyetleri, oluşumu ile yönetim kuruluna sağlanan mali haklar ve yönetim kurulunun faaliyetlerinde yardımcı olmak üzere kurulacak komitelere ve yöneticilere ilişkin prensipler yer almaktadır.

Bir taraftan son yıllarda yoğunlaşan küresel ısınma, iklim değişikliği ve çevre kirliliği gibi tartışmalara, diğer taraftan menfaat sahiplerinin işletmelerin parasal ölçütleri yanında parasal olmayan ölçütlerini de başarı unsuru olarak görmeye başlamalarına paralel olarak hem muhasebe uygulamalarında hem de muhasebe akademisinde sosyal ve çevresel raporlama son derece önem arz eden bir konu haline gelmiştir (Örnek olarak Guthrie vd., 2008; O'Dwyer ve Owen,2005; Sumiani vd.,2007). Günümüzde kurumsal yönetim ilkelerini benimsemiş ve sosyal sorumluluk uygulamalarına önem veren işletmelerin büyük çoğunluğunun, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek amacıyla sosyal ve çevresel raporlamaya büyük önem verdiği görülmektedir. Oysaki ülkemizde sosyal ve çevresel raporlama ile ilgili olarak hem uygulamada hem de muhasebe literatüründe önemli açıklar bulunmaktadır (Gelişmekte olan literatür için Kaya, 2006 ve Lazol vd., 2008 örnek olarak görülebilir). Büyük muhasebe ve denetim işletmeleri haricinde yeterince sosyal ve çevresel raporlama donanımı bulunan Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir yok denecek kadar azdır.

1970'li yıllarda özellikle Batı ülkelerinde giderek önem kazanmaya başlamış olup günümüzde bu kavram birinci dünya ülkelerinde endüstriyel karar verme aşamasının bir parçası olarak sabitlenmeye (Lazol vd., 2008:62) başlamış olan çevresel raporlama kavramı, bir işletmenin çevre ile ilgili faaliyetlerini, işletme içindeki ve dışındaki ilgili çıkar gruplarına mevcut mali tablolar aracılığıyla veya bağımsız bir rapor halinde gönüllü olarak sunması işlemidir (FEE, 2000:3; Kaya, 2006:98). Sosyal (sorumluluk) raporlama(sı) ise geleneksel finansal raporlamanın kapsamını toplumsal fayda yönünde genişletmekte ve bu raporlama menfaat sahiplerine, geleneksel finansal konularda hesap vermenin ötesinde işletme sorumluluklarının genişletilmesi anlamını taşımaktadır (Başar ve Başar,2006:215). Özellikle işletmelerin topluma ve toplumsal yaşamın sürdürülebilir olmasına yönelik yaptığı katkıların ve aynı zamanda yol açtığı olumsuzlukların yer aldığı sosyal raporlar, sosyal sorumluluk kavramı gereği tüm toplum çıkarlarını gözetmek durumunda olan muhasebe bilgi sistemlerinin içine dahil edilmelidir (Özkol vd., 2005:143).

Yukarıdaki tanımlardan ve mevcut durumdan yola çıkarak, hali hazırda Türkiye'de sürdürülebilir (çevresel veya sosyal) raporlama ve muhasebe ne işletmeler açısından zorunluluk arz etmektedir ne de sürdürülebilir (çevresel veya sosyal) raporlamanın ve muhasebenin teknik olarak nasıl kullanılabileceği üzerinde bir müşterek sağlanmıştır. Oysaki bölgesel

sürdürülebilir kalkınma performansının sağlıklı ölçülebilmesi için her boyuttaki işletmeye ait çevresel maliyetler, sosyal çıktılar, sayısal kirlilik verileri gibi sosyal ve çevresel bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca günümüzde işletme içi ve işletme dışı menfaat sahiplerinin –yukarıda da bahsedilmiş olduğu gibi- işletmeleri değerlendirme hassasiyetleri sadece işletme faaliyetlerinin finansal yönüne bağlı değil aynı zamanda işletmelerin kar amacı gütmeyen potansiyelleri, sağladıkları hizmet kalitesi, çevreye gösterdikleri duyarlılık, risk yönetimi mekanizmaları gibi finansal olmayan ölçütlere de bağlıdır. Bu nedenle ilgili parametrelerinde somutlaştırılması ve anlamlı şekilde işletme paydaşlarına sunulması gerekir. Kuşkusuz bu sürecin mutfağında da diğer bütün işletmecilik bilgilerinde olduğu gibi yine muhasebecilerin bulunacaktır.

3.2.Bölgesel Kalkınmada Muhasebecilerin Rolü

Günümüzde KOBİ ve yerel girişimciliğe dayanan ve yerel potansiyeli harekete geçirerek bölgesel gelişim sağlamaya çalışan, yabancı sermaye yatırımlarını çekmeyi ve dünya ekonomisinde üstünlük elde etmeyi hedefleyen ve merkezi politiklardan ziyade özel sektör ve yerel girişimciyi esas alan bir bölgesel kalkınma anlayışına işaret edilmektedir (Özer,2007/2008:393). Bu nedenle muhasebeciler kişisel beceri ve yeteneklerini bölgesel kalkınmanın bu çalışmada sözü edilen ve edilmeyen amaçları ve araçları ile uyumlu hale getirmekle de görevlidirler. En genel anlamda, ulusal pazarlarla birlikte küresel pazarlarda çalışabilecek, esnek üretim sistemlerine ve yalın-katılımcı organizasyonlara hakim, farklı kültürlerle uyum gösterebilecek, yerel sosyal ve ekonomik potansiyeller hakkında bilinçli ve sektöründe rekabetçi muhasebecilere ihtiyaç duyulacaktır.

Bölgesel kalkınmayı sağlamak amacı ile kurulan bölgesel kalkınma ajanslarının stratejik girişimleri beş ana grupta toplanmaktadır (Hughes, 1998: 620):

- Finansal yardım veya destek sağlanması.
- Yeni yatırım alanlarının ortaya çıkarılması.
- KOBİ'lere danışmanlık yapılması.
- Bölgenin uzun vadeli kalkınma hedeflerinin belirlenmesi.
- Sosyal alandaki gelişmelere katkı sağlanması.

Yukarıda sıralanan girişimlere bakıldığında, bölgesel kalkınmanın başarıya ulaşmasında girişimcilere vereceği kararlarda, yol gösterecek, finansman, muhasebe, pazarlama, hukuk ve mühendislik gibi farklı bilim dallarında

eğitim görmüş, bilgili ve deneyimli “kurmaylara” gereksinmesi vardır (Civelek ve Durukan, 2001:4). Muhasebe meslek mensupları bu beş alanda da etkin bir şekilde görev üstlenebilirler. Çünkü girişimcinin fonlarının sağlanması ve bu fonların etkin bir biçimde kullanılması, doğru yapılacak fizibilite çalışmayla mümkün olacaktır. Bu tip çalışmalarda ise finansal verilerin ortaya konulması muhasebecinin görevidir. Girişimcinin, faaliyetlerinin sonuçlarının somut olarak saptanabilmesi, bu sonuçların değerlendirilebilmesi, paydaşlarına –proje ve diğer- hesap verilebilmesi için muhasebe meslek mensubunun vereceği bilgiye ihtiyaç vardır. Aynı zamanda girişimcinin finansal performansını ölçme görevi de muhasebecinindir.

Bölgesel kalkınmanın yukarıdaki bölümlerde belirtilmiş olan ilkeleri doğrultusunda, muhasebecilerin önümüzdeki yeni süreçte kayıt tutma, beyanname hazırlama ve finansal sonuç tabloları üretme gibi rutin faaliyetlerinin yanında müşavirlik rollerinin de artacağı ve anahtar politika yapıcıları açısından önemli hale geleceği beklenebilir. Katılımcılık ilkesi doğrultusunda devletin planlama mantığının merkezicilikten yerelleşmeye yönelmesi, bölgelerde ve yerelde yaşayan yatırımcı, girişimci ve yöneticilerin daha fazla danışmanlık mekanizmasına başvurması ile sonuçlanacaktır. Bu bağlamda, ekonomik danışmanlık ve finansal analiz alanları içinde bulunan konularda muhasebe meslek mensuplarının daha fazla donanımlı hale gelmesi gerekmektedir. KOBİ’lerin projeler ile yaşamlarını sürdürmeleri noktasında proje fikrinin ortaya çıkması, projenin hazırlanması, projenin sürdürülmesi ve sonuçlandırılması konularında muhasebecilere düşen görevler daha fazla artacaktır. Kısacası, muhasebe meslek mensupları danışmanlık hizmeti yapma ve özellikle “sorunları projelendirme” hususunda kendilerini geliştirmelidirler. Buna bağlı olarak, muhasebeciler bölgesel sorunların ve çözüm önerilerinin tartışıldığı kalkınma kurullarını ve kalkınma ajanslarının stratejik hareketlerini yakından takip etmek zorundadırlar. Kuşkusuz bunun en etkin yollarından bir tanesi de kalkınma kurullarına etkin katılımın sağlamasıdır. Muhasebe kamuoyunda da burada yapmış olduğumuz yorumlara benzer bir bakış açısı bulunmaktadır. IFAC bünyesinde oluşturulan, Küçük ve Orta Ölçekli Muhasebe Firmaları Çalışma Grubu (Small and Medium Practices Task Force), muhasebeciler için gelecekte gerçekleşmesini bekledikleri üç temel ihtiyacı şu şekilde sıralamıştır: müşteri odaklı olma ihtiyacı, sermayeye karşı küresel olarak rekabet etme ihtiyacı ve özümsemiş bilgiyi stratejik varlık olarak benimseme. Muhasebeciler; bölgesel kalkınma sürecinde ya çok sayıda mükellefle kayıt ağırlıklı çalışılacak ya da az sayıda mükellefle danışmanlık ağırlıklı çalışacaktır (Uzay, 2004:243)

Girişimcilikle ilgili çağdaş ve genel yönelimler (yenilik ve iş geliştirme gibi) hakkında da muhasebecilerin daha fazla vizyon sahibi olması gerekmektedir. Bu vizyonun sağlanmasında ve mesleğin kalkındırılmasında muhasebecilerin –proje paydaşlarıyla birlikte- üniversitelerle ve üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri ile işbirliği yapmaları çok önemlidir (Bramwell ve Wolfe, 2008; Zilahy ve Huisingh, 2009). Kuşkusuz bu seviyede ilişkilerin kurulması bireysel anlamda muhasebecilerin değil muhasebe meslek örgütlerinin görev ve sorumluluğunda olacaktır.

3.3. Bölgesel Kalkınmada Meslek Örgütlerinin Rolü

Beşeri Sermaye

Diğer kalkınma modellerinde olduğu gibi, bölgesel kalkınmada da en önemli belirleyicilerin başında beşeri sermaye gelmektedir. Küresel ekonomik rekabet çerçevesinde sosyal ve ekonomik kalkınma için sadece endüstrileşme isteği yeterli olmayıp, bunun ötesinde entelektüel sermaye, ileri teknoloji ve bunu kullanabilecek eğitilmiş işgücü ve bilgi içerikli ürünler geliştirmek, ülkelerin hak ettikleri yeri almaları için koymaları ve gerçekleştirmeleri gereken hedefler olmalıdır (Urfalıoğlu ve Seyfullahoğulları, 2004:209). Bu bağlamda, yaklaşık 80.000 meslek mensubu ile tüm Türkiye'ye yayılmış muhasebe meslek örgütleri, hem bölgesel kalkınmanın ihtiyacı olan beşeri sermayenin sağlanmasında hem de seviyesinin yükseltilmesinde önemli roller üstlenmiştir ve üstlenecektir. Günümüzde TÜRMOB'a bağlı birçok meslek odası meslek mensuplarına verdikleri eğitim seminerleri, konferans ve sempozyumların yanında süreli ve süresiz yayınlar ile kalkınmanın ihtiyacı olarak sürekli eğitimin gereğini yerine getirerek, beşeri sermayenin gelişmesine anlamlı katkılar yapmaktadırlar. Daha çok mesleki konularla ilgili sürdürülen bu eğitim ve bilgilendirme çalışmaları mesleğin ihtiyacı olan teknik bilginin dışına çıkarak bölgesel kalkınmanın dinamikleri ile daha yoğun ilişkilendirilmeli ve bir önceki bölümde değinilen konulara da katma değer sağlayacak nitelikte yeniden ele alınmalıdır. Bölgesel potansiyellere, yerel sosyo-ekonomik gerekçelere ve bölgelerin stratejik nedenlerine bağlı olarak farklı bölgelerde bulunan meslek odalarının farklı alanlarda eğitim vermeleri ve meslek mensuplarına bölgesel anlamda bilgi içeriği sağlamaları da olağan karşılanmalıdır.

Türkiye'de muhasebeciler üzerinde yapılmış herhangi bir entelektüel sermaye ölçümü bulunmamaktadır. Muhasebecilerin entelektüel sermayelerinin düzeyi belirlenip, bölgesel kalkınma perspektifi ile

bölgelerarası ve bölge içi farklılıklar mutlaka tespit edilmeli ve muhasebe mesleğinin ülkemizdeki beşeri sermayenin sosyal ve ekonomik boyutları ortaya koyulmalıdır. Bu yolla, meslek mensuplarının küresel ve yerel ölçekte problemlerinin tespit edilmesi ve bu problemlerin çözümünüyle ilgili projelerinin üretilmesi mümkün olacaktır. Bununla birlikte, serbest muhasebecilerin buldukları bölgelerde Gayri Safi Milli Hasıla'ya olan doğrudan ve dolaylı katkıları, ekonomik ve sosyal yeniliklere paydaşlıkları, bölgesel ve bölgelerarası girişimciliğe öncülükleri, muhasebecilerin sağladıkları vergisel katma değer gibi konular da aydınlatılmak üzere mutlaka muhasebe meslek örgütlerinin ajandasına alınmalıdır.

Muhasebeciler ve muhasebe büroları sadece muhasebe kayıtlarının tutulduğu ve finansal raporların hazırlandığı yerler değil aynı zamanda meslek adaylarının staj yaptığı, bir diğer ifadeyle geleceğin muhasebecilerinin eğitsel ve sosyal formasyon kazandıkları alanlardır. Bu nedenle, muhasebe bürolarının maddi ve maddi olmayan eğitim potansiyellerinin geliştirilmesi, muhasebe örgütlerinin ve muhasebecilerin bölgesel ve ulusal düzeyde beşeri sermayenin gelişimindeki önemli katkılarından birisi olacaktır. Bu durum aynı zamanda muhasebe meslek örgütlerinin üzerindeki iş yükünü hafifletecek ve meslek adaylarının eğitim süreci merkezilikten uzaklaşarak muhasebe bürolarına yönelecektir.

Yenilikçilik ve ekonomik gelişme arasında doğru orantılı bir ilişkinin varlığı ve doğrudan ve dolaylı olarak bilgi üretiminin ekonomik faaliyetlerin yönünü değiştirdiği gerçeği (Howells, 2005) muhasebe örgütlerinin teknolojik gelişme ve Araştırma-Geliştirme ile yakından ilgili olmalarını gerekli kılmaktadır. Teknolojik gelişmeler aracılığı ile bilgiye ulaşmanın son derece kolaylaşmış olduğu bir dönemde yeni ve kaliteli bilginin üretilmesi de çok önemlidir. Bu nedenle, muhasebe meslek örgütleri bünyesinde meslekle ilgili ve farklı disiplin altyapılarından oluşan bireylerin oluşturduğu bölgesel Araştırma-Geliştirme birimleri faaliyete geçirilmelidir. Sözü edilen Araştırma ve Geliştirme birimleri hem bölgesel tabanlı olarak mesleki sorunlara bilgisel çözümler üretmeli –ki bu ilerleyen bölümlerde ele alınacaktır- hem de beşeri sermayenin geliştirilmesinde sürekli eğitim mekanizmalarına katkıları yapmalıdırlar.

Meslek örgütleri sadece muhasebe meslek mensuplarına hizmet eden Sivil Toplum Kuruluşları olarak değil aynı zamanda farklı paydaşların işbirliği ile girişimciler, araştırmacılar, bilim insanları ve hatta çocukların gelişimlerine de hizmet eden niteliklerde faaliyetlerde de bulunmalıdırlar. Meslek örgütlerinin yeni bilginin üretilmesi ve ilgili projelerin geliştirilmesinde

lokomotif role sahip üniversitelerle işbirliği yapması bu sürecin en önemli unsurlardan birisidir. Meslek örgütleri yürüttükleri projelerde kentlerinde ve bölgelerinde bulunan üniversitelerle sağlayacakları paydaşlık çerçevesinde hem kendi projelerinin daha sağlıklı ve kaliteli yürütülmesini temin edebilirler ve hem de bölgesel kalkınmaya önemli katma değerler sağlayabilecek çıktılar üretebilirler.

Bölgesel kalkınma sürecinde, bölgeselleşmenin potansiyellerine bağlı olarak farklı bölgelerde bulunan meslek örgütlerinde birbirinden farklı beklentiler ve ihtiyaçlar ortaya çıkacaktır. Bunun en somut örneği, kalkınma ajansları ve ilgili kurumların ortaya koydukları bölgesel kalkınma stratejilerine bağlı olarak, muhasebe meslek mensuplarının ihtisaslaşması olarak ifade edilebilir. Bölgelerin içsel potansiyelleri gereği bölgeler arasında kalkınmada öncelikli sektörlerin birbirlerinden farklılıklar göstermesi ve bölge muhasebecilerinin var olan sektörlerin ve/veya potansiyel sektörler hakkında yeni eğitim süreçlerine girmek durumundadırlar. Örnek olarak, geçtiğimiz süreçte spesifik bir kalkınma vizyonu olarak “Doğu Karadeniz Turizm Odaklı Kalkınma Master Planı” açıklanmış bulunmaktadır. Bu anlamda ilgili bölgedeki muhasebecilerin bugüne kadar bölgelerinde çok nadir olarak tanık oldukları turizm işlemleri ile daha fazla karşı karşıya kalacakları beklenmektedir.

Meslekte beşeri sermaye'nin geliştirilmesi yolunda meslek mensuplarının sanat, felsefe ve sosyal yeteneklerinin geliştirilebileceği bir takım çalışmalar ve atölyelerde hayata geçirilmelidir. Bilimsel literatür göstermektedir ki sosyal sermayenin gelişmişlik düzeyi uzun dönemli bölgesel kalkınma açısından bir itici güç niteliğindedir (Woodhouse, 2006). Özellikle sosyal sermayenin bireyleri ve grupları üretken kılmaları, kalkınmanın temellerinden biri olarak varsayılmaktadır (Woodhouse, 2006:85).

Sürdürülebilirlik

Muhasebe meslek mensuplarının bölgesel kalkınma sürecinde aktif olarak ilgilenmeleri gereken bir diğer alan da –yukarıda muhasebeciler için ele alınmış olduğu gibi- sosyal ve çevresel muhasebe ve raporlamadır. Bir taraftan ulusal düzeyde DPT planları sürdürülebilirlik konusunun önemini genel bir çatı ile belirlemekte diğer taraftan birçok uluslararası nitelikte hibe ve kredi sağlayan kuruluş (Dünya Bankası gibi) gelişmekte ve kalkınmakta olan ülkelere yönlendirecekleri fonların yoğun olarak bu kapsamda olacağını beyan etmektedir. En azından, şimdilik, bu konu serbest muhasebeciler arasında farkındalık yaratmak amacıyla bir dizi

toplantı, konferans ve sempozyum ile gündeme getirilmelidir. Çünkü yakın bir zamanda politika yapımcıları ve işletme çevreleri –yukarıdaki ve diğer gerekçelerle- muhasebecilerden sürdürülebilirlik raporlarını daha fazla talep edeceklerdir. Kaya (2006:42) Piet’den (2000:4) yaptığı alıntıyla muhasebecilerin (muhasebe örgütlerine genelleyerek) çevresel tartışmalardaki rolünü aşağıdaki gibi özetlemektedir:

- Çevreye zarar verici faaliyetlerin tanımlanmasını sağlamak,
- Neyin ne için denetleneceğini ortaya koyarak yeni çevresel denetim yöntemlerinin geliştirilmesine yardımcı olmak,
- Çevresel raporlama standartlarına uyumun izlenmesi,
- Çevresel karar verme, yönetim sistemlerini değerlendirme gibi denetim hizmetlerine katkı sağlamak,
- Çevresel raporlama ve çevre muhasebe sisteminin geliştirilmesine katkı sağlamak,
- Hizmet içi eğitim sürecine çevre bilincinin de katılması.

Sürdürülebilirlik raporlarının yanında, muhasebe meslek örgütleri tarafından iş yerinde (muhasebe bürolarında) sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik bütüncül bir projenin başlatılabilmesi için bölgesel kalkınma süreci çok zamanlıdır. “Sürdürülebilirlik” kapsamında, bürolardaki atık kağıtların yeniden ekonomiye kazandırılmasının yanında, hazırlanacak farklı çevre ve toplum dostu projelerle atık olarak nitelendirilebilecek birçok materyalin muhasebe bürolarında dönmesi sağlanabilir, akıllı enerji kullanımı ve tüketimi gibi projelerle üretken olmayan birçok maliyet üretken hale dönüştürülebilir, tele-konferans ve video görüşmeleri üzerinde odaklanan projelerle büro çalışanları ve büro müşterileri arasındaki ulaşım maliyetleri azaltılabilir. Bunun yanında mesleğin yapısal biçimiyle de ilgili olarak; muhasebe bürolarının mesai saatleri yeniden gözden geçirilip gün ışığından daha fazla faydalanılabilecek saatler düzenlenebilir. Örnek olarak, Ankara’da Mart ayında ortalama olarak gün ışığı 5:30’da başlamasına rağmen muhasebe bürolarında mesai daha geç vakitlerde başlamaktadır. Mesai başlangıcının günün aydınlanma vakitlerine çekilmesi elektrik giderlerinin minimize edilmesi ve dolayısıyla muhasebe bürolarının karlılığının artırılması yönünde de bir sonuç doğuracaktır.

Bölgesel Yapılanma

5449 sayılı kanunu takiben Devlet Planlama Teşkilatının kalkınma ajansları aracılığı ile bölgesel anlamda yeniden yapılandırılması sürecine muhasebe

meslek örgütlerinin de ayak uydurması, özelliklede muhasebe örgütlerinin *anahtar politika yapıcılarına* yakın olması açısından son derece önemlidir. Muhasebe meslek örgütlerinin ülkelerindeki bölgesel sosyal ve ekonomik yeniden yapılanmaya paralel politika geliştirmelerinin en çarpıcı örneğini İngiltere ve Galler muhasebe meslek örgütü olan ICAEW'in (Institute of Chartered Accountants of England & Wales – İngiltere ve Galler Serbest Muhasebeciler Enstitüsü) gösterdiğini ifade etmek mümkündür. ICAEW İngiltere'deki bölgesel yapılanma gelişmeleri paralelinde örgütünü yeniden yapılandırma yoluna gitmiştir. Birleşik Krallıkta Northern, North West, Yorkshire & Humber, Wales, West Midlands, East Midlands, East England, South West, South East, London ve Scotland olmak üzere enstitünün 11 adet bölgesel ofisi faaliyet göstermekte olup bunların dışında ICAEW'in dünyanın çeşitli yerlerinde uluslararası ofisleri de bulunmaktadır. ICAEW web sitesinin tanıtım sayfasında (www.icaew.com) bu yeni yapılanmanın en önemli gereksinimini “anahtar politika yapıcılarına”, kamu yönetimine ve işletmelere yakın olmak olarak ifade edilmektedir.

TÜRMOB'un da TR düzey 26 kalkınma ajansının artık yeni aktörler ve anahtar oyuncular olduklarını varsayarak, bölgesel örgütlenme modeline göre yeniden yapılanması tartışmaya açılmalıdır. En azından, kısa vadede kalkınma ajanslarının kuruluşuna konu olan 5449 sayılı kanunda belirtilen bölgeler için o bölgeleri oluşturan il örgütlerini temsil edecek meslek mensuplarından oluşan bölgesel komiteler oluşturulabilir.

Meslek örgütlerinin yeniden yapılanması ile oluşacak bu yeni süreçte, muhasebe meslek örgütünü ve muhasebecileri buldukları bölge ile sınırlandırılma gibi bir yaklaşım kesinlikle söz konusu olmamalıdır. Muhasebecilik, coğrafi sınırları olmayan küresel bir meslektir. Bölgesel yapılanma ile yeni anahtar oyunculara yönelik pozisyon alacak olan meslek örgütü, diğer yandan küresel politikalar belirleyip Türkiye'de edinmiş olduğu tecrübeleri bahsedilen coğrafi sınırların dışına çıkarmalıdır. Özellikle Türkiye'ye komşu ve muhasebe birikimi gelişmemiş olan ülkelere ve bölgelere yönelik mesleki tecrübelerin aktarılması, o ülkelere yönelik mesleki eğitimlerin geliştirilmesi, yurtdışındaki muhasebe örgütleri ile ortak projeler geliştirilmesi ve o ülkelerde muhasebecilerimize yeni iş ve istihdam alanları yaratılması vizyonuna sahip olunmalıdır. Bununla birlikte TÜRMOB'un daha fazla uluslararasılaşması ve dünyadaki diğer ülke örgütlerini de üye olarak kabul etmesinin zemini tartışılmalıdır.

Harita-II: ICAEW'in Bölgesel Yapısı

Mesleki Sorunların Çözümü

Kalkınma Ajansları ve kalkınma ajanslarının sağlayacak olduğu kaynaklar, mesleki problemlerin çözümü için bir fırsat olarak nitelendirilmelidir. Meslek odaları sürdürülebilir odaklı ve kalkınma ajanslarının kuruluş gerekçeleri ile ilişkili olarak tanımlanmış sorunları üzerinden projeler üretip bu projelere kalkınma ajansları aracılığı ile fon sağlayabileceklerdir.

Muhasebe meslek örgütlerinin bölgesel kalkınmaya sadece mesleki bilginin ve potansiyellerin örgüt içindeki ve dışındaki paydaşlara aktarılmasıyla katkı sağlamaları beklenmemelidir. Mesleki bilgi ve potansiyellerin aktarılması aracılığıyla paydaşlara katkı sağlamanın yanında, mesleğin kendisinin ve muhasebecilerin de kalkındırılması son derece önem taşımaktadır. Muhasebe mesleğinde iş tatmini ve muhasebe bürolarının hizmet kalitesinin artırılması gibi konular da muhasebe meslek örgütlerinin projelendirmesi gereken mesleki sorunlardır. Bu konulara Türkiye'deki bilimsel literatürde (Yayla ve Cengiz, 2006; Yayla, 2007) değinilmiş olsa da henüz meslek örgütlerinin gündemindeki yerini tam olarak işgal etmemiştir. Oysaki konu ile ilgili bilimsel çalışmalar, muhasebe bürolarında

sosyal anlamda hoşnutsuzlukları ve yetersizlikleri de dile getirmekte ve ortalama ve ortalamanın altındaki sosyo-ekonomik parametrelerin acil olarak yukarıya çekecek politikaların geliştirilmesini önermektedir.

Girişimci Meslek Örgütü

Bölgesel kalkınma sürecinde girişimciliğin, bireylerin ve kurumların kendi nam ve hesaplarına çalışmalarının artan önemine değinmiştik. Bu bağlamda, özellikle AB çerçevesinde yükselişte olan girişimcilik felsefesi muhasebe meslek örgütlerinin faaliyetlerine de ışık tutmalıdır. Avrupa Birliği bölgesel politikasının 2007-2013 yılları arasındaki öncelik alanlarından biri rekabet gücünün artırılması olacaktır. Avrupa Birliği bunun için 58 milyar Avro'luk bir kaynak ayırmıştır. 2007-2013 dönemindeki bu süreçte yenilik, girişimcilik ve bilgi ekonomisinin büyümesini destekleme ve daha fazla ve daha iyi iş alanları yaratma kavramları öne çıkacaktır (Özer, 2007/2008:393)

Bölgesel kalkınmanın temel dinamiklerinden birisi olan muhasebe örgütleri, kar amacı gütmeyen örgütlenmelerinin yanında "girişimci" nitelikleri ile de kalkınmaya katma değer sağlayabilirler. Bu bağlamda bahsedilen girişimcilik kar amacı güden ve kar amacı gütmeyen olarak iki şekilde incelenebilir. Muhasebe örgütlerine yeni gelir kaynaklarının sağlanması ve mesleğin var olan müşterilerinin meslekten yeni tüketim alanlarına yönlendirilmesi meslek örgütlerinin ticarileşmesi olarak algılanmamalıdır. Bu bölümdeki yaklaşım, ilk bakışta "Kar amacı güden girişimci bir meslek örgütü olarak mı yapılanmalı?" sorusuna cevap arar gibi görünse de ilgili kanuni çerçeveye zaten bu sorunun sorulmasını mümkün kılmamaktadır. Ancak, meslek örgütlerinin kendi mensuplarından ziyade meslek haricine bir takım maddi ve maddi olmayan materyaller pazarlayarak özellikle sosyal ve kar amacı güdülmeyen faaliyetler için ek kaynak sağlama gayet normaldir. Ayrıca, meslek örgütü kar amacı gütmeyen organizasyonlarda da girişimci davranmalı, yardımlaşma, dayanışma ve sosyal hizmet alanlarına yönelmelidir. Bununla ötesinde, TÜRMOB bünyesinde meslek içine ve dışına dönük hizmet verecek bir girişimcilik enstitüsü kurulmalıdır.

Kadın İstihdamı

Ülkemizde kalkınamamışlığın kayda değer sonuçlarından bir tanesi de kadın istihdamı ve girişimciliği konusunda ortaya çıkmıştır (Ecevit, 2007). Ulusal ve bölgesel ekonomik veriler kadın istihdamının arzu edilenin çok altında gerçekleşmekte olduğunu göstermektedir. Şüphesiz ki kadın istihdamındaki olumsuzluklar tek başına irdelenebilecek bir konu olmamakla birlikte, kadın hakları ile de yakında ilgilidir. Türkiye

Cumhuriyeti Anayasasından başlamak üzere fırsat eşitliği ve adalet her ne kadar devletin sosyal sorumluluğu ilkesi altında garanti altına alınmış olsa da ülkemizde kadınların girişimcilik ve istihdamdaki olumsuz toplumsal konumları ve zayıf sosyal hakları ortadadır.

Muhasebe meslek örgütünün son verileri, kadın istihdamının serbest muhasebecilikte de henüz arzu edilen seviyeye gelmediğini göstermektedir (Aşağıdaki Tablo-1'e bakınız). Şüphesiz ki meslek örgütü içinde kadınların çalışmasına karşın herhangi bir direnç bulunmamaktadır. Tartışmalı olarak, bu istatistiğin temelinde muhasebe mesleğinin "erkeksi" olduğu algılanışı ve mesleğe daha fazla erkeğin yönelimi olması yatabilir. Eğer öyle ise, bu algılayışın ortadan kaldırılması ve mesleğe daha fazla kadının yönlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte muhasebe bürolarında kadın istihdamının sağlanmasına ve mevcut kadın çalışanların sorunlarının çözümü ve çalışma şartlarının iyileştirilmesine yönelik projelerin geliştirilmesi de son derece gereklidir.

Tablo-1: Meslek Mensuplarının Cinsiyet Dağılım Tablosu

CİNSİYET	SM	SMMM	YMM	TOPLAM
ERKEK	23,461	36.314	3.611	63.387
KADIN	5,059	11.709	241	17.009
TOPLAM	28,520	48,023	3,852	80,396

<http://www.turmob.org.tr/TurmobWeb/turkce/popup.aspx?Sayfa=/Arxiv/turmobwebdb/dosyalar/istatistikler8.pdf> (erişim: 01.03.2010)

Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler gibi kuruluşların en çok önem verdiği konulardan birisi, üye ülkelerin istihdam ve yeteneklerin geliştirilmesi, eğitilmiş ve değişen ekonomik koşullara kolay uyum sağlayan işgücü ve piyasası oluşturulması yönünde ortak bir strateji oluşturulması ile ilgilidir. Topluluğun rekabet gücünü artırmak ve işgücü yaratmak için büyük önem taşıyan meslek eğitime yatırım yönünde bütün ülkeler teşvik edilmiştir (Pınar ve Arıkan, 2004:102). Şüphesiz mesleğin istihdam olanakları ve meslekte istihdamı teşvik politikaları kadınlarla sınırlı kalmayacak, diğer kısıtlı ve ötekileri de kapsayacaktır. Bölgesel kalkınma süreci, diğer kısıtlılarla birlikte muhasebe meslek örgütünde kadın istihdamının ve haklarının geliştirilmesi için bir fırsattır.

Kalkınma'da Katılımcılık

Muhasebe meslek örgütleri, mesleğinin icra edilmesi için zorunlu katılımın ve üyeliğin olduğu sivil toplum kuruluşlarından ziyade, bu mesleğe hizmet

edebilmek için gönüllülük ve katılımcılık esasıyla bir araya gelinen ve mesleği daha kaliteli noktalara taşımanın arayışlarını tüm meslek mensuplarıyla birlikte kovalayan bir niteliğe bürünmelidir. Bu yapıyı sağlamak içinde meslek mensuplarının kendilerini daha fazla ifade edebilecekleri ve fikirlerini somutlaştırabilecekleri platformlar oluşturulmalı, mesleğin gelişimi için meslek mensupları tarafından gösterilen gayret ve fedakarlıklar ödüllendirilmelidir.

Öte yandan meslek örgütünün kalkınma ajansları içindeki etkin rolü kalkınma ajanslarının parasal faaliyetlerinin denetiminin yapılması ile sınırlı kalmamalıdır. Muhasebeciler hibelerin değerlendirilmesinden ajans stratejilerinin oluşturulmasına kadar birçok safhada akıl-fikir üreten noktalarda yer alabilirler. Bununda en etkin yolu bölgesel kalkınma kurullarına aktif katılımıdır. Nitekim yukarıdaki bölümlerde kalkınma ajanslarının çalışma tarzlarının ifade edilmesinde bahsedilen kalkınma ajanslarının iç denetim ve faaliyet raporlanmasının kalkınma kurulunda rasyonel olarak değerlendirilmesinde en verimli fikirler meslek yaşamlarının büyük kısmı raporlama ile geçen muhasebeciler tarafından sağlanabilir. Ülkemizdeki kalkınma kurullarının yapısı değerlendirildiği takdirde muhasebecilerin kalkınma kurullarında hemen hiç yer almadığı görülmektedir. Oysaki bütün kalkınma kurullarında en az bir muhasebe örgütünün temsilcisinin olması hayati önem taşımaktadır.

Muhasebe meslek örgütlerinin meslek mensupları ile olan iletişimlerinde ve iletişim kanallarında bölgesel kalkınma ve kalkınma ajansları ile ilgili bilgilere de yer verilmelidir. Kalkınma kurulu toplantılarının sonuç bildireleri, kalkınma ajansı yönetim kurulu kararları, fonlara başvuru çağrılarını gibi ilan ve duyurular odalar tarafından takip edilmeli ve meslek mensuplarına internet sitesi ve bülten gibi yayın organları aracılığıyla duyurulmalıdır.

Uluslararası Sermaye Yatırımları ve İhracat

Dünya'nın birçok deneyimin ardından makro bölgeselleşmelerden mikro bölgeselleşmelere doğru ilerlemesi ve küreselleşme sürecinin çok güçlü olgusalılığı bağlamında, muhasebecilerin bölgesel sermaye oluşumunda ve yerli ve yabancı sermayenin bölgeye çekilmesinde de önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Her ne kadar bu görev Ticaret ve Sanayi Odalarının ve güncel olarak Kalkınma Ajanslarının üzerinde görünse de muhasebe meslek örgütleri de uluslararası ve ulusal düzeydeki potansiyel ilişkileri ile uluslararası sermaye yatırımları ve ihracat konusunda kurumsal katkılar sağlayabilirler.

Diğer yandan muhasebe meslek örgütleri illerinde bulunan kalkınma ajanslarının yatırım destek ofisleri ile birlikte yabancı sermaye yatırımlarının bölgeye çekilmesinde iş birliği yapabilirler. Kalkınma ajansları ve yatırım destek ofisleri tarafından yerli ve yabancı sermayeye yönelik olarak yürütülecek özendirme çalışmaları ve tanıtım faaliyetlerinde muhasebe örgütleri bilgi paketlerinin oluşturulmasında tamamlayıcı bir rol edinebilir. Bununla birlikte uluslararası işbirliklerinin sağladığı tecrübelerle bölgesel kalkınmada ihtiyaç duyulacak paydaşların tespit edilmesi ve yeni sektörlerin kazandırılması konusunda da muhasebe örgütleri aktif danışmanlık rolü oynayabilirler.

Yabancı sermayenin bölgeye yönlendirilmesinde muhasebecilerin dolaylı katkısı ise daha önceki bölümlerde de ele alınmış olduğu gibi kaliteli yerli ve bölgesel finansal bilginin oluşturulmasıdır. Muhasebe uygulamalarının en önemli işlevi, ekonomiyi oluşturan ekonomik birimlerin başarılarını veya başarısızlıklarını ölçen bilgilerin sağlanmasıdır (Aysan, 2008). Yatırımcıların ve bireylerin geleneksel muhasebe bilgilerini kullanarak yatırım kararı aldıkları göz önünde bulundurulursa yabancı sermayenin bölgeye gelmesinin en önemli referans grubu diğer birçok alanda olduğu gibi yine muhasebecilerdir.

4. Sonuç

Bir ulusun kalkınmasındaki en önemli bileşen kuşkusuz insan varlığıdır; onun var olan ve gelişebilecek olan bilgileri, becerileri ve tutumlarıdır (Miser, 1999:101). Bilgi, beceri ve tutum potansiyelleriyle muhasebeciler etkin olarak kalkınma sürecine katılmadan ve muhasebe ve muhasebecilerin kendi potansiyelleri kalkındırılmadan, diğer kaynakların yeterince kalkınma sürecine katılmalarını beklemek mümkün değildir. Endüstrinin tetiklenmesi, yerel kaynakların daha aktif olarak harekete geçirilmesi ve bölgesel potansiyellerin rasyonel olarak kullanılabilmesi için muhasebecilerin bölgesel kalkınmada etkin rol alması teşvik edilmelidir. Bu çalışmada sıkça değinilmeye çalışıldığı üzere, günümüzde kalkınma anlayışı ve araçları aşağıdan-yukarı bir gelişme modeli çerçevesinde yerel birimlere önemli işlevler yüklerken, kalkınma stratejilerinin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında temel unsurlardan birisi olarak “katılımcılık” ilkesi öne çıkmaktadır (Dinçer ve Özasan, 2004:3). Bu nedenden ki muhasebe meslek örgütleri ve muhasebeciler bölgesel kalkınmayla ilgili tüm platformlarda –kalkınma kurullarından başlayarak- gönüllülük esasına dayalı olarak etkin olarak görev almalıdırlar. Diğer yandan meslek örgütleri içinde de zorunlu katılım yerine gönüllü işbirliği ve sivil topluma teşvik edilmelidir.

Muhasebecilerden ve muhasebeden söz edildiğinde her ne kadar zihinlerde öncelikli olarak ekonomik gerekçeler canlansa da muhasebe örgütlerinin sosyal rolleri de göz ardı edilmemelidir. Meslek yasasında 20. yılın yaşandığı bu günlerde meslek örgütleri kuruluşlarından beri genel anlamda kalkınmanın ihtiyacı olan eğitim mekanizmasını kullanarak meslek mensuplarının muhasebeye dönük mesleki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi yanında sosyal faydalar da yaratılmıştır. Muhasebe örgütlerinin bu faaliyetleri, çalışmanın içeriğinde konusu edilmiş olan çerçevede kapsamı genişletilerek sürdürülmelidir. Özellikle muhasebecilerin çapraz yeteneklerinin, yabancı lisan düzeylerinin, doğa-çevre bilgilerinin ve sanatsal kavrayışlarının artırılması hedef alınmalıdır.

Ülkemizde ivme kazanmış olan bölgesel kalkınma süreci muhasebe örgütlerini gerçek üstü beklentilere sürüklememelidir. Bilindiği gibi bölgelerin doğal avantajları ve dezavantajları vardır (Potts, 2010). Gümüşhane'nin uluslararası bir finans merkezi olma potansiyeli bulunmadığı gibi İstanbul'un tarımla kalkınması da söz konusu değildir. Bu bağlamda, bölgesel kalkınmada muhasebecileri de işleriyle ilgili mesleki yoğunlaşma ve ihtisaslaşma kısıtları beklemektedir. Meslek örgütlerinin bölgesel kalkınma sürecine paralel olarak geliştirecekleri tüm projeler ve politikalarda öncelikli olarak bölgelerinin potansiyelleri, küreselleşmenin boyutları ve sürdürülebilirlik göz önünde bulundurulmalı ve meslek örgütlerinin kendi dinamikleri de göz ardı edilmemelidir. Dışsal faktörler kadar meslek örgütlerinin bölgesel kalkınmaya konumlandırılması o örgütlerin ve meslek mensuplarının kendi dinamikleri ile de şekillenecektir. Kısacası, genel kurallar meslek koşullarına uyarlanmalı ve mesleki politikalar bölgeye ve zamana göre biçimlendirilmelidir.

Tartışmalı olarak, Türkiye'de kalkınamamışlığın ve yoksulluğun en önemli nedenlerinden bir tanesi de “yerel varlıkların küresel zenginliklere” dönüştürülememesidir. Küreselleşmeyle başlayan “yerelden büyük kopuşun” ardından Türkiye'nin küresel muhasebe birikimine teknik olarak bir katkı yapması söz konusu olmayabilir. Ancak Türkiye'deki çok büyük birikime ve çeşitliliğe sahip etik ve ahlaki kültür muhasebe uygulayıcıları ve akademisyenleri tarafından somut olarak ortaya çıkarılıp hem Türkiye'nin hem de uluslararası muhasebe camiasının kalkınma sürecine kazandırılmalıdır.

KAYNAKLAR

Aaboen, L., Lindelöf, P., Koch, C. ve Löfsten, H. (2006). "Corporate governance and performance of small high-tech firms in Sweden", *Technovation*, Vol.26, Is.8, August, pp.955-968.

Afrakhteh, H. (2006). "The Problems of Regional Development and Border Cities: A Case Study of Zahedan, Iran", *Cities*, Vol.23, No.6, pp.423-432.

Albert, M. (2008). *Kapitalizmin Ötesinde Yaşam: Umudu Gerçeğe Dönüştürmek*, bgst Yayınları, İkinci Basım, İstanbul.

Arslan, K. (2005). "Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:4, Sayı:7, Bahar /1, ss.275-294.

Aysan, M. (2008). "Ekonomi ve Muhasebe", *Radikal Gazetesi*, 30.07.2008
http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazarYazisi&ArticleID=890898&Yazar=MUSTAFA_AYSAN&Date=03.04.2010&CategoryID=101

Barrios, S. ve Strobl, E. (2009). "The Dynamics of Regional Inequalities", *Regional Science and Urban Economics*, 39, pp.575-591.

Başar, B. ve Başar, M. (2006). "Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye'deki Durumu", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:6, Sayı:2, ss.213-230.

Başkaya, F. (1994). *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Bramwell, A. ve Wolfe, D.A. (2008). "Universities and Regional Economic Development: The Entrepreneurial University of Waterloo", *Research Policy*, 37, pp.1175-1187.

Civelek, M.A. ve Durukan, B. (2001), Muhasebe Mesleğinin ve Muhasebecinin Türkiye'nin Kalkınmasındaki Rolü, V. Muhasebe Denetim Sempozyumu, 2-6 Mayıs, Antalya, İSMMMO Yayınları, No: 32.

<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/Sempozyum/05.SEMPOZYUM/28.%20BANU%20DURUKAN.doc> (erişim: 11.01.2009)

Coşkun, Y. (2008). Bankalarda Öz Disiplin Süreçlerinin Etkinliğinin Değerlendirilmesi, Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, Yayın No: 210, Ankara.

Counsell, D. ve Haughton, G. (2006). "Sustainable Development in Regional Planning: The Search for New Tools and Renewed Legitimacy", *Geoforum*, 37, ss.921-931.

Çetin, M. (2007). "Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizasyonlar", *Yönetim ve Ekonomi*, Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Cilt:14, Sayı:1, ss.153-170.

Davies, S. ve Hallet, M. (2002). "Interactions Between National and Regional Development", HWWA Discussion Paper 207, Hamburg Institute of International Economics.

Dede, A. (2009). *AB Uyum Sürecinde Kalkınma Ajansları Ve Mevlana Kalkınma Ajansı*, Konya Ticaret Odası. www.kto.org.tr/dosya/rapor/mevka.pdf (erişim:13.02.2010).

Dinçer, B. ve Özaslan, M. (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Bölgesel Gelişme Ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü,

<http://ekutup.dpt.gov.tr/bolgesel/gosterge/2004/ilce.pdf> (erişim:22.02.2010)

Dinçer, B., Özaslan, M. ve Kvasoğlu, T. (2003). *İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Devlet Planlama Teşkilatı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Yayın No DPT 2671.

DPT – Devlet Planlama Teşkilatı (2005). *Türkiye-Avrupa Birliği Mali İşbirliği Kapsamındaki Bölgesel Kalkınma Programları*, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ankara.

DPT – Devlet Planlama Teşkilatı (2006). Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007 – 2013).

DPT – Devlet Planlama Teşkilatı (2008). Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No:2766, Ankara.

Ecevit, Y. (2007). *Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım*, Uluslararası Çalışma Örgütü, Ankara.

FEE - Fédération Des Experts Comptables Européens (1999). *Review of International Accounting Standards for Environmental Issues*, Discussion Paper, May.

Guthrie, J., Cuganesan, S. ve Ward, L. (2008). "Industry Specific Social and Environmental Reporting: The Australian Food and Beverage Industry", *Accounting Forum*, Vol.32, Is.1, March, pp.1-15.

Haas, H. (2006). Migration, remittances and regional development in Southern Morocco, *Geoforum*, 37, ss.565–580.

Hewings, G.J.D. (1983). Design of appropriate accounting systems for regional development in developing countries , *Papers in Regional Science*, Vol.51, No.1, December, pp.179-195.

Hoskisson, R.E., Yiu, D. ve Kim, H. (2004). "Corporate Governance Systems: Effects of Capital and Labor Market Congruency on Corporate Innovation

and Global Competitiveness”, *The Journal of High Technology Management Research*, Vol.15, Is.2, August, pp.293-315.

Howells, J. (2005). “Innovation and Regional Economic Development: A Matter of Perspective?”, *Research Policy*, 34, ss.1220–1234.

<http://www.dpt.gov.tr>, Devlet Planlama Teşkilatı.

<http://www.eurada.org/site/>, The European Association of Development Agencies.

<http://www.icaew.com>, Institute of Chartered Accountants in England and Wales.

<http://www.turmob.org.tr>, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği.

<http://www.unfccc.int>, United Nations Framework Convention on Climate Change.

Huges J.T. (1998). “The Role of Development Agencies in Regional Policy: An Academic and Practitioner Approach”, *Urban Studies*, Vol.35, Is.4, April, pp. 615 – 626.

Işık, A. (2009). “Kültür ve Kalkınma: Vergi Kültürü Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, 9(2), ss.851-865.

Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun, No: 5449, 08.02.2006 tarih ve 26074 sayılı Resmi Gazete.

Kaya, U. (2006). *İşletme-Doğal Çevre İlişkilerinin Mali Tablolar Aracılığıyla Raporlanması ve Denetimi*, SPK, Yayın No:201, Ankara.

Kurt, G. ve Öztürk, V. (2008) Basel II ve Yeni Türk Ticaret Kanun Tasarısı Çerçevesinde KOBİ’lerin UFRS’ye Uyum Gerekliliği ve Karşılaşılabilecek Sorunlar ve Çözüm Önerileri Muhasebe ve Denetime Bakış, Yıl:7, Sayı 24, ss.

Lazol, İ., Muğal, E. ve Yücel, Y.(2008). “Sürdürülebilir Bir Çevre İçin Çevre Muhasebesi ve KOBİ’lere Yönelik Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finans Dergisi*, Nisan, ss.56-69.

Mengi, A. (1998). *Avrupa Birliği’nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler*, İmaj Yayıncılık, Ankara.

Miser, R. (1999). “Kalkınma, Toplum Kalkınması Yöntemi Ve İnsanın Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:32, Sayı:1, ss.101-112.

Mutlu, A. (2007). “Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Muhasebesi (I)”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:33, Ocak, ss.178-187.

O'Dwyer, B. ve Owen, D.L. (2005). "Assurance Statement Practice in Environmental, Social and Sustainability Reporting: A Critical Evaluation", *The British Accounting Review*, Volume 37, Issue 2, June, pp.205-229.

Oskay, C.S. ve Kubar, Y. (2007). "Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınmanın Finansmanında Kalkınma Ajansları", *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, Yerel Yönetimler Özel Sayısı, Mayıs, ss.204-214.

Özer, Y.E. (2007/2008). "Küresel Rekabet - Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Türkiye", *Review of Social, Economic & Business Studies*, Vol.9/10, ss.389-408.

Özkol, E., Çelik, M. ve Gönen, S. (2005). "Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Temmuz, 27, ss.146-157.

Pınar, A. ve Arıkan, İ. (2003). "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Bağlamında Devlet Yardımları", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:3, No:1, ss. 93-111.

Piet, J. (1999). "Guarding the Globe", *Accountancy International*, Vol.124, August, pp.62-63.

Potts, T. (2010). "The Natural Advantage of Regions: Linking Sustainability, Innovation, and Regional Development in Australia", *Journal of Cleaner Production*, forthcoming, pp.1-13.

Rogers, V. (2006). "Reforming Regional and Local Development Policy in France", *Land Use Policy*, 23, ss.302-310.

Ruşen, K. (1998). "Bölge Gerçeği ve Avrupa", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, TODAİE Yayınları, ss.3-11.

Sinemillioğlu, O. (2009). "Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma ve Türkiye Süreci", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Kış, C.8, S.27, ss.245-268.

Sotarauta, M. (2009). "Power and Influence Tactics in the Promotion of Regional Development: An Empirical Analysis of the Work of Finnish Regional Development Officers", *Geoforum*, 40, ss.895-905.

SPK (2005). *Kurumsal Yönetim İlkeleri*, Ankara.

<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&pageid=66&n=66.pdf>

Sumiani, Y., Haslinda, Y. ve Lehman, G. (2007). "Environmental Reporting in a Developing Country: A Case Study on Status and Implementation in Malaysia", *Journal of Cleaner Production*, Volume 15, Issue 10, 2007, Pages 895-901

Taş, C. (2008). "Kalkınmaya Giden Yol Kalkınma Ajanslarından mı Geçer?", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Eylül, ss.7-17.

Todaro, M.P.(1994), *Economic Development*, Longman, New York.

Tutar, F. ve Demiral, M. (2007). "Yerel Ekonomilerin Yerel Aktörleri: Bölgesel Kalkınma Ajansları", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Dergisi*, Nisan, 2(1), ss.65-83.

Tuy, P., Hansen, E. ve Price, D. Türkçe Online Yayınlar, Uluslararası Çalışma Ofisi, Cenevre.

<http://www.ilo.org./public/turkish/region/eurpro/ankara/publ/ilokamu.pdf> (erişim:20/02/2010)

Uğuş, B. (2006). Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Politikaları ve Bölgesel

Kalkınma Ajansları, e-Akademi, Mart, Sayı 49.

[http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKALARI VE BÖLGESEL KALKINMA AJANSLARI&kimlik=1141334723&url=makaleler/bugus-1.htm](http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=AVRUPA_BIRLIGI_VE_TURKIYE'DE_BOLGESEL_KALKINMA_POLITIKALARI_VE_BOLGESEL_KALKINMA_AJANSLARI&kimlik=1141334723&url=makaleler/bugus-1.htm) (erişim: 11/02/2010)

Urfaloğlu, F. ve Seyfullahoğulları, A. (2004). "İllerin Bazı Sosyo-ekonomik Kriterler Altında Gelişmişlik Sınıflaması", *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt:XIX, Sayı:1, ss.209-232.

Uzay, Ş. (2004). "21. Yüzyılın Başında Muhasebe Mesleğini Etkileyen Gelişmeler Ve Geleceğe Yönelik Değerlendirmeler", *Mali Çözüm Dergisi*, İSMMMO, 67, ss.229-248.

Woodhouse, A. (2006). "Social Capital and Economic Development in Regional Australia: A Case Study", *Journal of Rural Studies*, 22, ss.83-94.

Yayla, H.E. (2007). "Serbest Muhasebeci Ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin İş Tatmini Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Orta Ve Doğu Karadeniz Bölgeleri Örneği", *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 7(23), ss.113-127.

Yayla, H.E. ve Cengiz E. (2006). "Muhasebe Bürolarından Algılanan Hizmet Kalitesi ve Mükelleflerin Tatmin Düzeylerine Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi-2", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı:31, Temmuz, ss.175-183.

Zilahy, G. ve Huisingh, D. (2009). "The Roles of Academia in Regional Sustainability Initiatives", *Journal of Cleaner Production*, 17, ss.1057-1066.